

Зважаючи на викладене, можна запропонувати: постійно оновлювати та доповнювати нормативно-законодавчу базу для оперативного технічного регулювання процесами, які прямо або опосередковано впливають на безпеку харчової продукції, проводити консультативні зустрічі-наради, обговорення із усіма зацікавленими сторонами; створити законодавчі умови, які би дозволяли надавати науково обґрунтовану публічну інформацію щодо безпечності продуктів харчування усім зацікавленим особам, зокрема споживачам; розробити національний план, програму контролю безпечності, що супроводжувався систематизованими звітами про виконання; запровадити дієву систему контролю харчових продуктів в Україні або створити єдиний орган з контролю, як це відбувається в економічно розвинених європейських країнах.

Література:

1. Про безпечність та якість харчових продуктів Закон України від 23.12.1997 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2011_02_03/Z970771.html (Дата звернення: 24.07.2024р.).
2. Державне регулювання належної якості та безпечності харчових продуктів №2. URL: <http://1snau.ru/derzhavne-regulyuvannya-nalezhnoi-yakosti-ta-bezpechnosti-xarchovix-produktiv-2/> (Дата звернення: 26.07.2024р.).

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Василенко Олена,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри правничої лінгвістики
Національної академії внутрішніх справ*

Однією із значущих галузей сучасної лінгвістичної науки, яка швидко розвивається і відповідає на запитання стосовно системи кримінального правосуддя, є криміналістична лінгвістика. Криміналістичну лінгвістику визначають як розділ прикладної лінгвістики, що розробляє і досліджує методи атрибуції текстів сучасних документів з метою використання отриманих результатів у слідчих діях чи судочинстві. Сьогодні криміналістична лінгвістика передбачає застосування лінгвістичних знань і методів до юридичних і кримінальних питань, і використовується багатьма різними експертами

для таких цілей, як кримінальні розслідування, судові процеси, вивчення мови, що використовується в законах [3]. Отже, лінгвістична експертиза є використанням знань про структуру і функціонування мови в законодавчій діяльності, в юридичній сфері, в забезпеченні ефективного судочинства і т. ін.

Об'єктами дослідження в криміналістичній лінгвістиці є тексти усного та писемного мовлення, словесні, літерні, фонетичні та комбіновані позначення, а також паралінгвістичні знакові елементи (жести й міміка). Дослідження проводять для того, щоб з'ясувати час та місце створення документа, писаря й автора тексту, наявність силових дій щодо писаря в процесі створення документа, а загалом визначити, підроблений документ чи автентичний; при тому широко використовують статистичні методи аналізу тексту.

Різні види лінгвістичних експертиз виконують широке коло завдань:

- авторознавча експертиза встановлює, хто автор тексту і за яких обставин цей текст створено;
- експертиза текстів у документальних суперечках досліджує спірні інтерпретації текстів нормативно-правових актів, контрактів, листування, заповітів, розписок і т. ін.;
- експертиза перекладу (в зіставленні з оригіналом) з'ясовує чи еквівалентний текст (сегмент тексту) його перекладові, як співвідносяться між собою термінологічні позначення в текстах різними мовами, чи дає текст підстави для неоднозначного прочитання та наскільки це відображено в перекладі і т. ін.;
- експертиза тексту в справах про захист честі, гідності й ділової репутації встановлює чи містить текст негативну інформацію про особу, в якій формі (твердження, чи оцінного судження) подано інформацію, чи є підстави вважати, що судження виражено в брутальній, принизливій або непристойній формі;
- експертиза тексту щодо закликів до насильницької зміни державного ладу, зміни державних кордонів тощо встановлює чи є в тексті заклики і який зміст цих закликів;
- експертиза тексту в справах про погрози встановлює чи є в тексті погрози і який зміст цих погроз;
- експертиза діалогічного тексту (записи переговорів, розмов, інтерв'ю, обмінів СМС-повідомленнями і т. ін.) зазвичай має завданням виявити висловлення, що спонукають адресата до вчинення певних дій (наприклад, у справах про шахрайство), виявити приховані засоби мовленнєвого впливу на особу, встановити в чому полягає такий вплив і т.ін.; специфічним об'єктом дослідження є значення жестів, що супроводжують або заміняють словесні засоби вираження в потоці спонтанного мовлення;

– експертиза тексту в справах про введення в оману (переважно стосується реклами, інструкцій до товарів та лікарських засобів, технічних регламентів, текстових матеріалів на етикетках, упаковці і т. ін.) зазвичай досліджує, чи є в текстовому матеріалі лінгвістичні передумови для двозначного тлумачення якихось його елементів або двозначного тлумачення тексту в цілому, чи є в тексті вказівка на те, що ефект від застосування певного засобу є гарантованим і т. ін.;

– експертиза тексту в справах про розпалювання міжнаціональної ворожнечі пов'язана з виявленням і аналізом текстових елементів, що вказують на негативне ставлення до представників певної етнічної (расової, релігійної) групи, на вищість однієї етнічної (расової) групи над іншими тощо;

– експертиза документальних записів власних назв пов'язана із встановленням ідентичності записів, між якими є орфографічні відмінності (у рамках однієї або декількох мов, а також визначенням нормативної (рекомендованої) форми запису власної назви українською або іншою мовою. У справах про забезпечення юридичної охорони товарного знака завданням експерта є зазвичай встановлення подібності власних назв до ступеня сплутування або, навпаки, їх несхожості [1].

Криміналістична лінгвістика має дві складові: графологію (лінгво-психологічну науку, яка за почерком встановлює характер і психічний стан людини) і графометрію (лінгво-криміналістичну науку, яка за почерком встановлює автора рукописного тексту). Судово-почеркознавча експертиза також допомагає виявити, чи вживає особа застарілі мовні одиниці, ті чи інші ідіоми, професіоналізми, колоквіалізми, і зробити загальні висновки щодо рівня володіння мовою, зокрема вміння застосовувати правила граматики та правильні лексичні відповідники на практиці. Почеркознавство, яке складається з фізіографології та психографології, широко застосовується у криміналістичній лінгвістиці.

Виділяють деякі напрямки, у яких проводять лінгвістичну експертизу:

1. Ідентифікація автора. Ідентифікація того, чи сказав або написав даний індивід щось, залежить від аналізу його ідіолекту або певних моделей використання мови (словниковий запас, словосполучення, вимова, правопис, граматика).

2. Криміналістична стилістика. Цей напрям піддає письмові чи усні матеріали науковому аналізу для визначення та вимірювання змісту, значення, ідентифікації мовця або визначення авторства для виявлення плагіату.

3. Дискурсивний аналіз. Аналіз дискурсу пов'язаний з аналізом використання письмової, усної мови чи мови жестів або будь-якої важливої семіотичної події.

4. Лінгвістична діалектологія – вивчення діалектів методологічним шляхом на основі антропологічної інформації.

5. Судова фонетика – займається складанням точних транскрипцій сказаного. Транскрипції можуть розкрити інформацію про соціальне та регіональне походження мовця. Судова фонетика може визначити схожість між носіями двох чи більше окремих записів.

6. Судова транскрипція. Двома основними типами транскрипції є письмові документи, відео- та аудіозаписи. Точна, надійна транскрипція тексту важлива, оскільки текст є даними, які стають доступним доказом.

7. Варіація. Внутрішньоавторські варіації – це способи, якими тексти одного автора відрізняються один від одного. Міжавторські варіації – це способи, за допомогою яких відрізняються тексти різних авторів. Два тексти одного автора не обов'язково відрізняються менше, ніж тексти двох різних авторів [2].

У криміналістичній лінгвістиці використовуються різні методи, такі як:

– порівняльна лінгвістика – це процес порівняння одного тексту з іншим і пошук подібності чи відмінності в мовному стилі. Це може включати таке, як: вибір лексики, використання певних ідіом або фраз, правопис, використання сленгу, використання великих літер, стиль цитування та посилань (застосовується до академічних текстів), послідовні помилки, наприклад, орфографічні помилки або неправильне використання ком, тощо, формат дати. Усі ці та інші лексичні одиниці можуть поєднуватися, щоб сформувати ідіолект людини. Порівняльна лінгвістика передбачає пошук доказів ідіолекту людини;

– лінгвістична діалектологія, яка передбачає вивчення мови для пошуку діалектних підказок, тобто того, звідки міг бути автор або де він живе зараз. Діалект – різновид мови, що відрізняється від «стандарту» лексикою, вимовою, а іноді й граматиною. Географічне розташування часто впливає на діалекти та їх класифікацію. Наприклад, акцент людини або використання регіональної лексики може допомогти зрозуміти її місцезнаходження;

– аналіз дискурсу – можна застосовувати різними способами в різних напрямках. У лінгвістичній криміналістиці аналіз дискурсу може варіюватися від помічання та аналізу маркерів дискурсу, таких як фальстарт, заїкання, заповнювачі (наприклад, *хм, е-е, зачекайте...*), до пошуку ширших прихованих значень у текстах;

– профілювання автора – процес вивчення всіх лексичних одиниць, згаданих вище і побудова профілю злочинця на основі доказів. Профілювання злочинців є стратегією розслідування, яка передбачає збір усіх зібраних доказів і створення висновків (припущень) про те, ким може бути злочинець [4].

Отже, наукові досягнення стають все більш важливими для застосування у юридичній і слідчій сферах, відтоді криміналістична лінгвістика є одним з напрямів, де дослідження все частіше використовуються для розкриття злочинів. Тому юристи та лінгвісти повинні тісніше співпрацювати один з одним в інтересах справедливості і законності, лінгвісти повинні покращувати своє розуміння правових питань, а юристи повинні користатися ретроспективним досвідом лінгвістів як консультантів та експертів.

Література:

1. Богославська М.О. Актуальні питання теорії судових лінгвістичних експертиз. URL.: <https://digest.kndise.gov.ua/wp-content/uploads/2019/03/26.pdf>
2. Ariani, M.G. at all (2014). Forensic linguistics: A brief overview of the key elements. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. № 158. pp. 222–225.
3. Forensic Linguistics. URL.: <https://www.studysmarter.co.uk/forensic-linguistics/>
4. Giles, H. at all (2007). Accommodation and institutional talk: Communicative dimensions of police – civilian interactions. *Language, discourse and psychology*.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ: ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ

Вахненко Тетяна,

аспірант

Національної академії Служби безпеки України

Розслідування кримінальних правопорушень як когнітивний процес передбачає активне використання різноманітних інструментів та методик. Слідчий, стикаючись з необхідністю вирішення складних задач, обирає оптимальні стратегії дій, що включають як формалізовані алгоритми, так і творчі рішення. У цьому контексті посідають важливе